

ISTORIA MEDICINII

Medici celebri în perioada napoleoniană – partea aIX-a Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue Fiul și Nicolas Heurteloup, trei chirurghi excepționali ai perioadei napoleoniene

Prof. univ. dr. Mihai Burlibașa^{1,3}, Asist. univ. drd. Florentina Căminișteanu^{1,3}, Drd. Mircea Popescu^{1,3}, Șef lucr. univ. dr. Viorel Ștefan Perieanu^{1,4}, Stud. Andrei Burlibașa¹, Șef lucr. univ. dr. Victor Ghiță^{1,5}, Stud. Mircea Cotruță¹, Șef lucr. univ. dr. Mihaela Romanița Gligor^{2,3}

¹Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” București, România, ²Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu, România, ³Stomatologie generală, ⁴Chirurgie dento-alveolară, ⁵Chirurgie Orală și Maxilo-Facială

Primit: 2.04.2026 • Acceptat pentru publicare: 15.05.2026

Rezumat

Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue Fiul și Nicolas Heurteloup au fost 3 medici excepționali, 3 chirurghi remarcabili ai Perioadei Napoleonice. Practic, aceste 3 mari personalități ale lumii medicale franceze au revoluționat practica chirurgicală din primele două decenii ale secolului XIX. Astfel, în acest material ne-am propus să prezentăm 3 biografii foarte succinte ale celor 3 chirurghi excepționali ai Perioadei Napoleonice anterior amintiți.

Cuvinte cheie: *Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue Fiul și Nicolas Heurteloup, chirurghi, Perioadă Napoleoniană*

HISTORY OF MEDICINE

Famous physicians in the Napoleonic era – part IX

Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue (son) and Nicolas Heurteloup, three exceptional surgeons of the Napoleonic era

Abstract

Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue the Younger, and Nicolas Heurteloup were three exceptional physicians and remarkable surgeons of the Napoleonic era. In fact, these three great figures of the French medical world revolutionized surgical practice in the first two decades of the 19th century. In this material we aim to present three very brief biographies of the aforementioned exceptional surgeons in the Napoleonic Era.

Keywords: *Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue the Younger, and Nicolas Heurteloup, surgeons, Napoleonic Era*

Introducere

Aşa cum am menţionat şi cu alte ocazii, Napoleon Bonaparte a fost o persoană deosebit de ambiţioasă în ansamblul politico-militar francez al sfârşitului de secol XVIII şi începutul de secol XIX. Napoleon Bonaparte a dezvoltat şi a modernizat Franţa, a încurajat nu doar războiul, dar a încurajat şi artele, şi cercetarea. Astfel, în acest material vom continua să descriem cât mai succint biografiile unor personalităţi ale lumii medicale franceze, nu doar intelectuali de mare forţă, dar şi cercetători remarcabili care s-au făcut remarcaţi în perioada în care marele om de stat, Napoleon Bonaparte, a condus Franţa, dar insistând strict pe domeniul medical: Philippe Jean Pelletan, Jean Joseph Sue Fiul şi Nicolas Heurteloup.

1. Philippe Jean Pelletan (1747-1829)

Philippe Jean Pelletan a fost un chirurg remarcabil al Perioadei Napoleonice. Personaj extrem de controversat, el a avut nu doar o existenţă extrem de zbuciumată, plină de realizări deosebite, dar dublată de un număr poate la fel de mare de eşecuri, dar a avut un caracter foarte duplicitar, neezitând niciun moment să mintă şi să facă foarte mult rău pentru a-şi atinge scopurile.

Philippe Jean Pelletan a fost unul dintre chirurgii foarte apreciaţi de către Împăratul Napoleon I al Franţei pentru profesionalismul şi îndemânarea sa, dar nu a fost deloc simpatizat de către marele om de stat francez, datorită unui caracter perfid şi plin de ipocrizie.

Figura 1. Philippe Jean Pelletan (1747-1829) (1)

Cu toate acestea, îl regăsim în grupul de chirurgi consultanţi ai Serviciului (Departamentului) de Sănătate al Casei Imperiale Franceze (a se vedea Almanahul Imperial din anul 1806), iar în anul 1810, după moartea lui Jean-Louis Baudelocque (1745-1810, obstetrician remarcabil al Perioadei Napoleonice), a încercat să-i succedă acestuia în cadrul Maternităţii Casei Imperiale Franceze, dar a fost preferat Antoine Dubois (1756-1837, reputat chirurg francez, cel care a supravegheat-o pe Împărăteasa Franţei Marie Louise când l-a născut pe moştenitorul tronului Franţei, Napoleon II, supranumit şi Regele Romei) (2-10).

Educaţia şi primii paşi în carieră

Philippe Jean Pelletan s-a născut pe data de 4 mai 1747 chiar în capitala Franţei, Paris, o capitală a unui regat aflat încă în plină glorie, condus de către Regele Ludovic XV, supranumit şi Ludovic cel Mult Iubit. Micul Philippe Jean a fost provenit dintr-o familie foarte renumită, cu venituri consistente, fiind fiul lui Jean Pelletan, maestru în chirurgie, unul dintre cei mai respectaţi membri ai Colegiului Regal al Chirurgilor (Collège Royal des Chirurgiens) din Franţa, dar şi ai Academiei Regale de Chirurgie (l'Académie Royale de Chirurgie) tot din Regatul Francez (2-8).

Astfel, încă din copilărie, prin profesia tatălui său, Philippe Jean Pelletan a fost ancorat în domeniul medical, mai precis în chirurgie. El a studiat extrem de rapid şi foarte intens anatomia şi chirurgia sub supravegherea şi coordonarea directă a tatălui său, devenind în foarte scurt timp şi posesorul unui brevet regal în chirurgie. Ceea ce trebuie menţionat este faptul că, lipsa mare de cărţi de specialitate din Franţa, l-a constrâns să apeleze la un foarte bun prieten al său, pentru ca acesta să îi procure din străinătate cel mai bun tratat de anatomie care exista la acel moment în Europa. În semn de profundă mulţumire el s-a angajat să îi instruiască gratuit prietenul în domeniul anatomiei. Astfel, reputatul medic francez şi-a început cu adevărat activitatea de predare, îmbunătăţindu-şi cu acest prilej şi calităţile de orator (2-8).

Astfel, beneficiind din plin de recomandările tatălui său, renumit maestru chirurg al acelei perioade, Philippe Jean Pelletan a ocupat un post în cadrul unuia dintre cele mai renumite spitale din Parisul unei Franţe Monarhiste încă în plină glorie: discutăm despre Spitalul Hôtel-Dieu, spital unde va rămâne ancorat cu postul pe tot parcursul carierei sale strălucitoare. Încă din etapa de început a carierei sale el a fost deosebit de apreciat atât pentru umanismul său, cât şi pentru tehnica sa chirurgicală remarcabilă, fiind poreclit foarte rapid de către colegii săi, ca fiind un „adevărat Chrysostome al chirurgiei”. Totodată, Doctorul Philippe Jean Pelletan a fost şi un foarte abil orator, primind în paralel şi o a doua poreclă din partea colegilor săi, şi anume „Buze de aur”. În această perioadă de pionierat a activităţii sale medicale el a manifestat foarte multă compasiune pentru pacienţii sărmani sau pentru cei cu venituri modeste şi foarte modeste pe care i-a consultat şi i-a tratat, bucurându-se din plin de aprecierea acestora, dar s-a făcut remarcat extrem de rapid şi pentru excelenţa, acurateţea şi consistenţa cursurilor pe care le-a ținut în domeniul medical public. Totodată conducerea, dar şi personalul administrativ al Spitalului Hôtel-Dieu din Paris, l-au remarcat în rapoartele regulate pe care le trimiteau către superiorii lor, pentru „onestitatea, devotamentul şi conştiinciozitatea de care dădea dovadă în exercitarea actului medical”. Probabil că, într-adevăr acesta a fost adevăratul caracter al marelui profesionist francez în perioada de început a carierei sale, caracter care în timp s-a dovedit a fi nu doar foarte schimbător, dar şi extrem de duplicitar, aspect care i-a adus atât satisfacţii, dar şi mai multe eşecuri şi probleme într-o carieră profesională remarcabilă, cu foarte multe suferinţe şi coborâşuri (2-8).

Începutul carierei didactice şi Revoluţia Franceză

În ceea ce priveşte viaţa familială, Doctorul Philippe Jean Pelletan s-a căsătorit prima dată pe data de 1 februarie 1777, având un fiu din această primă căsătorie. După decesul primei soţii, reputatul chirurg francez s-a recăsătorit, având şi un al doilea fiu din această a doua căsătorie, Philippe-Gabriel. În anul 1786, el a aplicat pentru un post de profesor în cadrul Şcolii Regale de Chirurgie din Paris (l'Ecole Royale de Chirurgie de Paris), dar Pierre-Joseph Desault (1738-1795, renumit anatomist şi chirurg francez) a fost preferat în locul său. Totuşi, el şi-a dorit enorm acest post şi fiind o persoană deosebit de ambiţioasă, începând chiar cu momentul durerosului eşec, acesta nu a ezitat niciun moment să folosească toate mijloacele pentru a-şi atinge obiectivele, chiar şi cele mai neloiale faţă de colegii şi prietenii săi (2-8, 11, 12).

Dar, în anul 1789, chiar în pline evenimente revoluţionare, Doctorul Philippe Jean Pelletan a devenit profesor în cadrul Şcolii Regale de Chirurgie din Paris (l'Ecole Royale de Chirurgie de Paris). Totodată, eminentul chirurg s-a alăturat Comitetului de Sănătate (Comité de Salubrité) din timpul Adunării Constituante Franceze. Revoluţionar convins, el şi-a oferit gratuit serviciile medicale Adunării Naţionale (l'Assemblée Nationale) din Franţa, pe durata unui an de zile (2-8).

Tot în aceeaşi perioadă a devenit şi chirurg-şef al Gărzii Naţionale Franceze. Iată cum a fost descris de către Mallet du Pan, un cunoscut publicist elveţian al epocii respective, în anul de graţie 1795 (2-8): „Este un revoluţionar feroce, care servea ca spion în Comitetul de Siguranţă Generală. În închisoarea Saint-Lazare (a fost şi chirurg-şef al închisorilor din Paris), întocmea listele de victime destinate ghilotinei”.

Cu toate acestea, Doctorul Philippe Jean Pelletan nu s-a oprit deloc aici şi, în continuare, s-a alăturat Armatei Revoluţionare Franceze: întâi în cadrul Armatei Pirineilor (l'Armée des Pyrénées), apoi în cadrul Armatei de Nord (l'Armée du Nord), în ambele structuri ale Armatei Revoluţionare Franceze desfăşurând activitate de chirurg-şef (sau chirurg principal). Fiind convinşi de competenţele sale, superiorii săi l-au numit membru cu drepturi depline în Consiliul de Sănătate al Armatei (Conseil de Santé des Armées) din Franţa (2-8).

Dar, în timp ce Jean-Paul Marat (1743-1793), unul dintre cei mai radicali revoluţionari francezi tocmai fusese asasinat pe Rue de Touraine din Paris, în Faubourg Saint-Germain, de către Charlotte Corday pe data de 13 iulie 1793, Doctorul Philippe Jean Pelletan a fost primul cadru medical care a ajuns la locul faptei şi a constatat decesul revoluţionarului francez. Totodată, procesul verbal de constatare a decesului lui Jean-Paul Marat poartă semnătura eminentului chirurg francez. În continuare, el a devenit şi chirurg consultant al tuturor Armatei Republicii Franceze, dar şi membru cu drepturi depline în Consiliul de Sănătate (Conseil de Santé) al Franţei (2-8).

La iniţiativa lui Antoine François Fourcroy (1755-1809, renumit farmacist, chimist şi om politic francez, considerat a fi pe drept cuvânt reformatorul învăţământului medical universitar în timpul lui Napoleon Bonaparte), în urma unui vot al Convenţiei Naţionale Franceze din data de 5 decembrie 1794, acesta a iniţiat reînfiinţarea imediată a 3 şcoli centrale de sănătate în oraşele Paris, Strasbourg şi Montpellier, şi care să lucreze într-o corelaţie perfectă cu spitalele aferente (2-8, 13).

În anul 1794, Doctorul Philippe Jean Pelletan a devenit profesor şi apoi profesor universitar de clinică chirurgicală, întâi în cadrul Şcolii de Sănătate (l'Ecole Centrale de Santé) din Paris, unitate de învăţământ medical de elită franceză, devenită ulterior Şcoala de Medicină (l'Ecole de Médecine), pentru ca în final, în anul 1808, aceasta să primească denumirea de Facultate de Medicină (la Faculté de Médecine), de fapt Facultatea de Medicină a Universităţii Imperiale (l'Université Impériale) din Paris. Totodată a devenit şi chirurg-şef în cadrul Spitalului Hôtel-Dieu din Paris. Dar, deşi avea un caracter foarte duplicitar, nu se putea spune despre el că a fost un incompetent profesional. Din contră, el şi-a dovedit în continuare profesionalismul în nenumărate ocazii. Iar, unul dintre primii săi pacienţi celebri pe care i-a vindecat de o retenţie urinară imediat după instalarea sa în funcţia de chirurg-şef al Spitalului Hôtel-Dieu din Paris, a fost nimeni altul decât renumitul scriitor Restif de La Bretonne (pe numele său adevărat Nicolas Edme Restif, 1734-1806, scriitor francez foarte apreciat în perioada Revoluţiei Franceze) prin administrarea a 25 de băi calde (2-8, 14).

Când marele său rival, Profesorul Pierre-Joseph Desault s-a stins din viaţă în anul 1795, Profesorul Philippe Jean Pelletan i-a succedat ca medic personal al tânărului Ludovic XVII, Delfinul Franţei şi care ar fi trebuit să devină următorul Monarh al Franţei după moartea tatălui său, Regele Ludovic XVI al Franţei (acesta a murit prin decapitare pe data de 21 ianuarie 1793). Din păcate, la acel moment Delfinul Franţei se afla pe moarte şi acesta s-a stins din viaţă pe data de 8 iunie a aceluiaşi an 1795. În ziua imediat următoare, pe data de 9 iunie 1795, asistat fiind de către confracţii săi, doctorii Lassus, Dumangin şi Jeanroy, Profesorul Pierre-Joseph Desault a făcut autopsia tânărului Delfin al Franţei, prilej cu care, fără ştirea colegilor săi, acesta a sustras inima lui Ludovic XVII, pe care a închis-o într-un vas de cristal plin cu alcool, vas pe care l-a ascuns în propria bibliotecă, în spatele cărţilor sale. Practic, Profesorul Pierre-Joseph Desault era obligat să raporteze respectivul gest în procesul verbal al autopsiei adresat Convenţiei Naţionale Franceze, dar acesta nu a făcut-o. Dar, povestea inimii Delfinului Franţei, Ludovic XVII, decedat pe data de 8 iunie 1795 o vom prezenta la finalul acestui material biografic (2-8).

Activitatea în perioada Imperiului Francez

Pe data de 13 decembrie 1795 Profesorul Philippe Jean Pelletan a devenit membru Clasa I al Institutului Franţei (Institut de France), Secţiunea de Medicină şi Chirurgie. După

moartea sa în anul 1829, un alt chirurg militar francez celebru al Marii Armate (Grande Armée), Dominique-Jean Larrey (1766-1842) i-a succedat în cadrul Institutului Franței (Institut de France). Încă de la prima acordare a Legiunii de Onoare (Légion d'Honneur), cea mai înaltă decorație franceză care poate fi acordată unei persoane civile, Profesorul Philippe Jean Pelletan a primit această distincție în Grad de Cavaler în cadrul Domului Invalizilor, Paris, unde ulterior marele Napoleon Bonaparte a și fost înmormântat. În urma acordării acestor onoruri la care nici nu visase vreodată, el a căpătat un adevărat cult pentru Împăratul Napoleon I al Franței, admirație care, din păcate, un deceniu mai târziu, odată cu prima abdicare a suveranului francez, s-a evaporat „precum ceața din orașul-port Calais, în prag de lună de vară”. Iată ce a declarat public despre marele Bonaparte, atunci când i-a fost înmănată Legiunea de Onoare (Légion d'Honneur): „Pot uita onoarea inestimabilă de a fi stat alături de acest om mare? Îl admiram în tăcere: astăzi, universul își celebrează gloria și întreaga umanitate se bucură de binefacerile sale. Să sperăm că posteritatea sa fericită va egala în număr stelele cerului” (2-8). Convingere? Fățărnice? Personal, optăm pentru fățărnice, falsitate și caracter duplicitar.

Extrem de apreciat de către Împăratul Napoleon I al Franței, acesta a continuat să îi acorde Profesorului Philippe Jean Pelletan tot mai multe onoruri: după cum am amintit deja și în partea introductivă a acestui material biografic, chirurgul francez a devenit membru în echipa de chirurgi consultanți care au făcut parte din Serviciul (Departamentul) de Sănătate al Casei Imperiale, fiind în fapt chiar chirurg consultant personal al suveranului francez (a se vedea Almanahul Imperial din anul 1806). În anul 1810, după moartea lui Jean-Louis Baudelocque (1745-1810, obstetrician remarcabil al Perioadei Napoleoniene el a încercat să-i succedă acestuia în cadrul Maternității Casei Imperiale Franceze, dar a fost preferat Antoine Dubois (1756-1837, reputat chirurg francez, cel care a supraviețuit-o pe Împărăteasa Marie Louise Franței când l-a născut pe moștenitorul tronului Franței, Napoleon II, supranumit și Regele Romei), pe data de 16 decembrie 1810 (2-8, 15-17).

Perioada post Napoleoniană

În anul 1810, a apărut și cartea de referință a Profesorului Philippe Jean Pelletan, tratat publicat în 3 volume și care s-a intitulat *Clinique chirurgicale ou mémoires et observations de chirurgie* (într-o traducere adaptată, *Clinică chirurgicală sau memorii și observații de chirurgie*). Dar, în anul 1814, după prima abdicare a Împăratului Napoleon I și exilul acestuia în Insula Elba, odată cu începerea Restaurației, adică revenirea pe tronul Franței a Familiei Bourbon, mai exact a Regelui Ludovic XVIII al Franței, el a încercat să își justifice alegerile revoluționare, dar s-a încurcat într-o argumentație falsă și puțin credibilă. Oportunist, dând dovadă de un caracter mizerabil, Profesorul Philippe Jean Pelletan l-a caracterizat pe marele său binefăcător, remarcabilul Napoleon Bonaparte, ca fiind un uzurpator și un ticălos, iar revenirea marelui om de stat pe tronul Franței în perioada celui de-al Doilea Imperiu (sau

perioada celor 100 de zile), a caracterizat-o ca fiind o greșeală regretabilă (2-8).

Totodată, el a intrat într-un conflict major și cu Guillaume Dupuytren (1777-1835), un alt chirurg strălucit al perioadei respective, bonapartist convins. Deși a fost mentorul și superiorul lui Guillaume Dupuytren, acesta din urmă a constatat erori grave săvârșite de mentorul său într-o intervenție chirurgicală efectuată pe data de 21 octombrie 1814. Doctorul Guillaume Dupuytren nu a ezitat nicio clipă, și a semnalat aceste erori către toți colegii săi de breaslă (2-8, 18, 19).

În anul 1815, Philippe Jean Pelletan a devenit titularul Catedrei de Medicină Operațională cu grad de profesor universitar, iar în anul 1818 acesta a devenit titular al Catedrei de Obstetrică tot cu grad de profesor universitar cu drepturi depline, ambele catedre făcând parte din Facultatea de Medicină a Universității din Paris (2-8).

Dar, trebuie amintit un alt episod extrem de neplăcut din viața lui, un episod petrecut în anul 1815 și care l-a avut ca principal contestatar al marelui chirurg francez pe același Guillaume Dupuytren. Concret, în anul 1815, un ofițer apropiat de Țarul Alexandru I al Rusiei a venit pentru o consultație la Spitalul Hôtel-Dieu din Paris, unde Profesorul Philippe Jean Pelletan desfășura activitate de consultanță și chirurgie la acel moment. El a stabilit un diagnostic complet greșit, ceea ce a dus la o intervenție chirurgicală catastrofală realizată de către reputatul medic francez care a intrat în panică, și astfel această intervenție chirurgicală a provocat moartea pacientului chiar pe masa de operație. Extrem de oportunist, Guillaume Dupuytren l-a reclamat direct Țarului Alexandru I al Rusiei, care a solicitat o anchetă în acest sens, anchetă care a fost deschisă pe data de 6 septembrie 1815. În urma acestei anchete el a fost demis de către Consiliul General al Spitalelor (Conseil Général des Hospices) din Franța, din funcția de șef al Serviciului de Chirurgie din cadrul Spitalului Hôtel-Dieu. Lipsit de scrupule, Guillaume Dupuytren l-a înlocuit pe Profesorul Philippe Jean Pelletan în funcția de medic-șef al Serviciului de Chirurgie din cadrul Spitalului Hôtel-Dieu. Nu degeaba Guillaume Dupuytren a fost poreclit „Banditul de la Hôtel-Dieu (Brigand de l'Hôtel-Dieu)”. Dar, atât colaboratorii lui Philippe Jean Pelletan, cât și cei ai lui Guillaume Dupuytren abia atunci și-au dat seama de semnificația acestei porecle sau pseudonim, cum vreți să îi spuneți. La vârsta de 68 de ani, el a trăit o umilință extremă. A rămas totuși cu titlul de „Șef de Chirurgie Onorific (Chirurgien en Chef Honoraire)”. Doar o consolare palidă (2-8).

Și, oare unde am văzut și vedem în permanență astfel de comportamente mizerabile? Răspunsul este, în branșa medicală, fie că este vorba despre medicină generală, fie că este vorba despre stomatologie, atunci când este vorba despre titluri sau despre putere nu mai există scrupule, chiar dacă este loc pentru toată lumea.

Apusul carierei

Timpul a trecut, aspectele neplăcute s-au estompat, iar în anul 1820, odată cu înființarea noii Academii Regale de

Medicină (l'Académie Royale de Médecine), Profesorul Philippe Jean Pelletan a fost cooptat în calitate de membru cu drepturi depline, un aspect de care excelentul chirurg francez a fost extrem de mândru și de onorat. În anul 1822 el era același orator valoros, dar și chirurg deosebit de îndrăzneț, deși vârsta înaintată începuse să își spună cuvântul. Când reputatul chirurg și-a numit fiul într-o poziție de asistent personal în cadrul Clinicii de Chirurgie a Spitalului Hôtel-Dieu, Guillaume Dupuytren, care era șeful său direct, plin de ură, a făcut tot posibilul ca serviciul administrativ al spitalului să îl concedieze pe marele chirurg francez. Complet lipsit de venituri, deoarece singurul său venit era pensia din cadrul Institutului Franței (l'Institut de France), Profesorul Philippe Jean Pelletan s-a stins din viață pe data de 26 septembrie 1829, în orașul la Bourg-la-Reine. Reputatul chirurg francez a fost înmormântat în cimitirul din acest oraș provincial francez. De-a lungul vieții, Profesorul Philippe Jean Pelletan a fost și membru asociat al Academiei Imperiale din Torino (l'Académie Impériale de Turin), dar și membru asociat onorific al Academiei Joséphine din Viena (l'Académie Impériale Joséphine de Vienne) (2-8).

Iată cum a fost caracterizat Profesorul Philippe Jean Pelletan de către un bun amic al său: „Pelletan a inventat puțin, deoarece știa multe. Nu acorda mare importanță inovațiilor, pentru că stăpâna arta sa la cel mai înalt nivel” (2-8). Superb epilog, dar ce folos? Morala acestui material biografic este una foarte simplă: „Nu face rău, deoarece răul ți se va întoarce înzecit”. Iar, Profesorul Philippe Jean Pelletan a făcut foarte mult rău de-a lungul vieții, trimițând numeroși oameni nevinovați la ghilotină. Iar Autoritatea Divină Supremă pe care o invocăm nu l-a iertat: cei pe care i-a trimis la ghilotină au avut un sfârșit rapid, în schimb el s-a stins din viață după multe umilințe și chin. Ce s-a întâmplat în schimb cu rivalul său, Doctorul Guillaume Dupuytren, vom prezenta cu ocazia altui material biografic.

Inima Delfinului Franței (LudovicXVII)

Nu putem încheia acest material biografic, fără a prezenta pe scurt povestea inimii Delfinului Franței, Ludovic XVII, care a fost sustrasă de către Profesorul Philippe Jean Pelletan în urma autopsiei efectuate și care a fost închisă într-un vas cu alcool pe care l-a ascuns în biblioteca sa, în spatele rafturilor cu cărți. Inima Delfinului Franței a rămas acolo timp de 10 ani. Alcoolul în care inima a fost depusă s-a evaporat lent, iar inima uscată a fost astfel conservată. În jurul anului 1810, un elev al lui Pelletan, Jean-Henri Tillos, a reușit să fure această relicvă, după ce marele chirurg a făcut imprudența de a-i vorbi despre ea. Câțiva ani mai târziu, Jean-Henri Tillos a murit de tuberculoză și a cerut pe patul de moarte, ca relicva să fie returnată stăpânului său. În timpul primei Restaurații, Profesorul Philippe Jean Pelletan a intrat în contact cu Familia Regală a Franței, Familia Bourbon, pentru a-i restitui acest bun prețios. În fața intrigilor de la Curtea Regală Franceză, acuzat fiind de simpatii bonapartistе, acest demers a fost un eșec, el nu a reușit nici măcar să fie primit de către Regele Ludovic XVIII al Franței. Cu toate acestea el a fost contactat de către Ducesa d'Angoulême, sora lui Ludovic XVII, care a dorit să afle

mai multe detalii despre ultimele clipe ale fratelui său. Dar, revenirea pe tronul Franței din primul exil în Insula Elba a Împăratului Napoleon I al Franței, a pus capăt acestor negocieri în curs de desfășurare. În timpul celei de-a doua Restaurații, Profesorul Philippe Jean Pelletan a contactat din nou Familia Regală, Familia Bourbon. Eșec total și de această dată. S-au întreprins nenumărate anchete, Profesorul Philippe Jean Pelletan a argumentat, a demonstrat și a respins categoric toate afirmațiile defăimătoare la adresa sa. Prețioasa relicvă, inima Delfinului Franței, Ludovic XVII, a rămas închisă în biblioteca sa, în spatele rafturilor cu cărți. Dar, pe data de 23 mai 1823, el a predat prețioasa relicvă Arhiepiscopiei din Paris, în mâinile Monseniorului de Quelen, care s-a angajat să o returneze Regelui Carol X al Franței. În anul 1829, Profesorul Philippe Jean Pelletan a decedat, iar inima Delfinului Franței, Ludovic XVII a revenit în mâinile fiului reputatului medic francez, Philippe Gabriel, de asemenea medic, care a păstrat-o până în 1879, anul morții sale... și aici s-a pierdut urma inimii Delfinului Franței, Ludovic XVII (2-8).

2. Jean Joseph Sue Fiul (1760-1830)

Jean Joseph Sue Fiul a fost un renumit medic și chirurg al Perioadei Napoleoniene. În diverse momente ale vieții sale, acesta a fost medic al lui Joseph Fouché (ministru al poliției în timpul Imperiului Francez), al Joséphinei de Beauharnais (soția marelui Napoleon Bonaparte și prima Împărăteasă a Franței), iar după Restaurație a fost și chirurg consultant al Regelui Ludovic XVIII al Franței (2-4, 20-22).

Figura 2. Jean-Joseph Sue (1760-1830) și fiul său (23)

Înainte de a trece la descrierea biografiei a celui care a fost Jean Joseph Sue Fiul (sau Jean Joseph Sue II), trebuie spuse câteva cuvinte și despre tatăl său, Jean Joseph Sue I (cunoscut mai ales sub numele de Sue cel Tânăr). Astfel, Jean Joseph Sue I a fost unul dintre cei mai renumiți anatomici ai secolului XVIII. Provenind dintr-o familie care a dat nu mai puțin de 14 medici de la momentul instalării pe tronul Franței a Regelui Ludovic XIV, el a excelat în domeniul său. Pe lângă contribuțiile sale remarcabile în domeniul anatomiei, Sue cel Tânăr a fost și profesor în cadrul Colegiului Regal de Chirurgie

(Collège Royal de Chirurgie) inaugurat în anul 1768, dar a fost și profesor în cadrul Școlii Regale de Pictură și Sculptură (l'École Royale de Peinture et de Sculpture), deținând catedra de anatomie încă din anul 1746. Totodată, Jean Joseph Sue I a activat timp de peste 2 decenii în calitate de medic în cadrul Spitalului La Charité din Paris. Marele anatomist francez a fost și membru al unor prestigioase Societăți de Medicină din Bruxelles, Edinburgh și Philadelphia, acesta publicând și peste 200 de planșe de anatomie, dar și mai multe cărți și tratate de specialitate deosebit de apreciate (2-4).

Jean Joseph Sue II (sau Jean Joseph Sue Fiul, 1760-1830), fiul lui Jean Joseph Sue I, a obținut titlul de maestru în chirurgie în anul 1781 în capitala Franței, Paris. Acesta nu a preluat poziția tatălui său în cadrul Spitalului La Charité, ci a preluat catedra de anatomie din cadrul Școlii Regale de Pictură și Sculptură (l'École Royale de Peinture et de Sculpture) începând cu data de 8 martie 1789, unde a funcționat ca profesor. Un curs predat de Jean Joseph Sue Fiul în cadrul respectivei instituții de învățământ franceze, a fost menținut timp de aproape 2 decenii, mai exact până în anul 1807 (2-4, 22).

Reputatul medic francez a rămas în această poziție, chiar și atunci când respectiva instituție a fost transformată în Școala de Belle Arte (l'École des Beaux-Arts), menținându-și poziția didactică până la moartea sa, survenită pe data de 21 aprilie 1830. În plus, Jean Joseph Sue Fiul a activat și în practica privată în calitate de medic având și propriul cabinet, dar și o clientelă deosebit de numeroasă. Totodată, Jean Joseph Sue II a predat anatomia în cadrul l'Athénée (2-4, 20, 22).

În același timp, reputatul medic francez a pozat cu plăcere într-o strălucitoare uniformă de paradă pentru mai mulți pictori celebri ai epocii. Jean Joseph Sue Fiul s-a împotrivit cu vehemență ghilotinei, „fiind convins de suferința decapitatului în fiecare dintre bucățile corpului său, odată ce capul este separat de trup”. Ipoteza sa s-a bazat pe faptul că, în corpul uman „există două caractere de sensibilitate și că nu există situație mai groaznică, decât aceea de a avea percepția propriei torturi (...). Cu cât acțiunea ucigătoare este mai rapidă și mai precisă, cu atât cei expuși rămân mai mult timp conștienți de chinul oribil pe care-l trăiesc; durerea locală este mai scurtă, dar judecata torturii are mai multă durată, deoarece, ulterior, impresia durerii avertizează cu rapiditate centrul gândirii despre ce se întâmplă”. Concret, Jean Joseph Sue Fiul s-a opus deschis în anul 1791 lui Pierre-Jean Georges Cabanis (1757-1808), alt medic și om politic de mare anvergură, viitor conte și senator al Imperiului Francez, la acel moment un adept convins al utilizării ghilotinei. De asemenea, Jean Joseph Sue II nu a ezitat să își expună deschis punctul de vedere asupra utilizării ghilotinei, chiar și în fața Convenției Naționale a Franței (2-4, 20, 22, 24).

Jean Joseph Sue Fiul a fost căsătorit de 3 ori, având 5 copii din toate cele 3 căsătorii: din a doua căsătorie înfăptuită în anul 1803 cu Marie Sophie Tison de Reilly sau Derilly, s-a născut Marie-Joseph Sue, viitorul Eugène Sue, autorul celebrelor romane *Mystères de Paris* (*Misterele Parisului*) (1842-1843) și

Juif errant (*Jidovul rătăcitor*) (1844-1845), și care i-a avut ca nași pe însăși Joséphine de Beauharnais (soția marelui lui Bonaparte), precum și pe Eugène de Beauharnais (fiul din prima căsătorie al Joséphinei de Beauharnais).

Marele medic francez a fost autor al unor lucrări deosebit de interesante pentru acea perioadă, dintre care menționăm (2-4, 20, 22, 24):

- *De oesophagotomia*, 1781;

- *Éléments d'anatomie, à l'usage des peintres, des sculpteurs et des amateurs, ornés de quatorze planches*, 1788;

- *Essai sur la physiognomonie des corps vivants*, 1797;

- *Recherches physiologiques et expériences sur la vitalité et le galvanisme, suivies d'une nouvelle édition de son Opinion sur le supplice de la guillotine ou sur la douleur qui survit à la décollation*, 1797, 3e éd. 1803.

În ceea ce îl privește pe fiul lui Jean Joseph Sue II, tânărul Marie-Joseph a fost trimis să urmeze Liceul Bonaparte. În continuare, viitorul scriitor francez a început să învețe pictura, apoi a studiat medicina, iar ulterior a intrat în Marina Militară Franceză și a fost imbarcat de către tatăl său în calitate de chirurg pe vasul francez de război *Breslau*. La moartea tatălui său, tânărul Sue a părăsit Serviciul Militar Francez după mai multe campanii de luptă și s-a întors în capitala Franței, Paris, unde a trăit în lux și opulență, cheltuind cu o foarte mare ușurință toți banii moșteniți de la tatăl său. Dar, romanele *Mystères de Paris* (*Misterele Parisului*) și *Juif errant* (*Jidovul rătăcitor*) pe care Marie-Joseph Sue (Eugene Sue) le-a scris, au avut un succes de piață fantastic. În anul 1850, marele scriitor francez a fost ales deputat în Marea Adunare Națională din Franța (2-4, 20, 22).

3. Nicolas Heurteloup (1750-1812)

Nicolas Heurteloup a fost la rândul lui un important medic și chirurg militar al Perioadei Napoleonice. Acesta a îndeplinit funcția de chirurg-șef al Marii Armate (Grande Armée), succedându-i lui Pierre-François Percy (1754-1825) și precedându-l pe Dominique-Jean Larrey (1766-1842) (2-4, 25, 26, 27).

Figura 3. Nicolas Heurteloup (1750-1812), fotogravura (28)

Marele chirurg francez s-a născut pe data de 26 noiembrie 1750 în frumosul oraş Tour. Încă de mic copil a fost dat în grija unei călugăriţe, care gestiona farmacia spitalului din oraşul Tour (se ştie că la acel moment, partea de asistenţă medicală în spitalele franceze era asigurată de călugăriţe ale diferitelor ordine aparţinând de Biserica Catolică). Practic, această călugăriţă al cărui nume nu l-am găsit menţionat în documentele studiate, a fost cea care l-a sfătuit şi l-a îndrumat să urmeze o carieră medicală, mai exact în chirurgie, aspect pe care marele medic francez l-a menţionat cu o deosebită recunoştinţă în memoriile sale (2-4, 25-27).

Nicolas Heurteloup şi-a început studiile de medicină în cadrul Spitalului Charité (l'Hôpital de la Charité) din oraşul natal Tour, pentru ca ulterior, acesta să îşi finalizeze studiile medicale în cadrul Spitalului Hôtel-Dieu din Paris. În continuare, el s-a alăturat nou-înfiinţatului Serviciu Medical al Armatei Regale Franceze, serviciu care a luat naştere la iniţiativa Regelui Ludovic XV al Franţei, rege care conducea Franţa la acel moment. Astfel, începând chiar cu anul 1768, Nicolas Heurteloup a preluat funcţia de sub-ajutor de chirurg în cadrul Armatei Regale Franceze staţionate Insula Corsica. Paisprezece ani mai târziu, în anul 1782 el a preluat funcţia de chirurg-şef al Spitalului din Bastia, capitala frumoasei Insule Corsica (2-4, 25-27).

Dar, odată cu declanşarea Revoluţiei Franceze pe data de 5 mai 1789, lucrurile s-au precipitat, iar reputatul medic francez a revenit pe teritoriul continental al Franţei tot în calitate de chirurg militar şi a preluat în anul 1790 funcţia de chirurg-şef al Spitalului din Toulon, unul dintre cele mai importante porturi ale Franţei la Marea Mediterană. Doi ani mai târziu s-a alăturat Armatei Revoluţionare Franceze din Sud tot în calitate de chirurg-şef, iar în anul 1793 acesta a putut fi regăsit în aceeaşi poziţie, dar în cadrul Armatei Revoluţionare Franceze a Alpilor. Tot în acelaşi an el a devenit şi membru cu drepturi depline în Consiliul de Sănătate (Conseil de Santé) al Franţei, o funcţie de foarte mare responsabilitate, pe care a deţinut-o până la moartea sa, survenită pe data de 27 martie 1812. În anul 1795 a însoţit Armata Republicană Franceză condusă de către Generalul Napoleon Bonaparte în campania victorioasă a acesteia din Italia şi a devenit şi prim-chirurg (sau chirurg-şef) al tuturor Armatelor Revoluţionare Franceze (2-4, 25-27).

Reputatul medic s-a bucurat din plin de aprecierea marelui om de stat francez, Napoleon Bonaparte, devenit în anul 1804 Împăratul Napoleon I al Franţei. Acesta l-a numit pe data de 14 iunie 1804 în funcţia de inspector general al Serviciului de Sănătate al Marii Armate (Grande Armée), alături de François Percy (1754-1825), de Dominique-Jean Larrey (1766-1842) şi de René-Nicolas Dufriche Desgenettes (1782-1837). În ziua în care a fost numit în funcţia de inspector general al Serviciului de Sănătate al Marii Armate (Grande Armée), pe data de 14 iunie 1804, Împăratul Napoleon I al Franţei i-a acordat Doctorului Nicolas Heurteloup Legiunea de Onoare Franceză (Légion d'Honneur) în Grad de Cavaler, iar pe data de 24 iulie 1809 i-a acordat şi Legiunea de Onoare (Légion d'Honneur) în Grad de Ofiţer, Legiunea de Onoare (Légion d'Honneur) reprezentând cea mai înaltă decoraţie franceză ce poate fi

acordată atât civililor, cât şi militarilor. Totodată, el a fost şi consultant pe probleme de chirurgie al Împăratului Napoleon I al Franţei, poziţie pe care a părăsit-o în anul 1808, când a preluat funcţia de chirurg-şef al Marii Armate (Grande Armée), înlocuindu-l pe François Percy care suferea de cecitate şi era pe punctul de a orbi (2-4, 25-27).

În anul 1809, Doctorul Nicolas Heurteloup şi-a dovedit talentul deosebit de administrator, organizând excelent spitalele militare franceze din Viena şi Ebersdorf, unde au fost primiţi şi îngrijiţi extraordinar de bine soldaţii francezi răniţi în Bătăliile de la Essling (21-22 mai 1809) şi Wagram (6-7 iulie 1809), unde Marea Armată (Grande Armée) condusă de către Împăratul Napoleon I al Franţei a obţinut victorii răsunătoare împotriva Armatei Austriece. În Buletinul Marii Armate (Grande Armée) apărut în ziua următoare Bătăliei victorioase de la Wagram, a existat o menţiune pe ordinea de zi care a fost redactată chiar de către Napoleon Bonaparte, în care acesta a subliniat „modul exemplar în care serviciile de chirurgie şi-au făcut datoria, în special serviciile gestionate de către chirurgul-şef Nicolas Heurteloup” (2-4, 25-27).

Niciodată François Percy sau René-Nicolas Dufriche Desgenettes nu au avut o astfel de onoare din partea suveranului francez. Astfel, Împăratul Napoleon I al Franţei a oferit un banchet în cinstea marelui chirurg francez, conferindu-i cu această ocazie şi o medalie împodobită cu efigia imperială. Pe data de 16 decembrie 1810, Napoleon Bonaparte l-a înnobilit pe Doctorul Nicolas Heurteloup, numindu-l Baron al Imperiului Francez (Baron d'Empire) (2-4, 25-27).

Pe data de 27 martie 1812, Baronul Nicolas Heurteloup s-a stins din viaţă în urma unui accident cerebral dublat de o paralizie totală. Dar, în prealabil, pe data de 12 februarie 1812, exact înainte ca Împăratul Napoleon I să pornească cea distrugătoare campanie militară contra Ţarului Nicolae I al Rusiei, campanie soldată cu înfrângerea dezastruoasă a Marii Armate (Grande Armée), el i-a cedat poziţia de chirurg-şef al Marii Armate excelentului Dominique-Jean Larrey (1766-1842) (2-4, 25-27).

Doctorul Nicolas Heurteloup a fost căsătorit şi a avut 3 copii: 2 băieţi [Charles-Louis-Stanislas (1793-1864), medic, renumit specialist în urologie şi Achille (1802-1846), de profesie arhitect], precum şi o fată, Alphonsine. Eminentul chirurg francez a fost înmormântat în Cimitirul din Montmartre, Paris. În semn de profundă apreciere pentru meritele sale deosebite, un important bulevard din oraşul său natal, Tours, poartă numele Doctorului Nicolas Heurteloup (2-4, 25-27).

Nu putem încheia acest material biografic, fără a aduce în atenţia dumneavoastră cuvintele unui important specialist francez în istoria medicinei despre acest remarcabil chirurg francez, care a fost Baronul Nicolas Heurteloup (2-4, 25-27): „S-a luptat până la ultima suflare pentru ca medicii militari să obţină recunoaşterea militară cuvenită lor, prin obţinerea gradelor militare corespunzătoare meritului lor. De asemenea, a publicat memorii despre tetanos şi despre inocularea

vaccinului antivariolic, în special în cadrul Spitalului din Milano în anul 1801. Există puține amintiri înregistrate despre acest mare practician, dar părerea unanimă a fost că mâinile sale erau de o finețe excepțională atât literal, cât și figurativ. Recunoscut ca unul dintre cei mai buni inspectori generali ai Serviciilor de Sănătate ale Armatei Franceze, Nicolas Heurteloup avea talente administrative remarcabile și deținea o cunoaștere extraordinară și esențială a spitalelor militare. Era apreciat pentru justiția, blândețea și bunătatea sa, dar și pentru umanismul său remarcabil."

Conflict de interese: nu există

Acknowledgement: Autor corespondent: Șef Lucr. Dr. Viorel Ștefan Perieanu, e-mail: viorelperieanu@yahoo.com

Bibliografie

- Genty M. Figures Medicales D'Autrefois – Philippe Pelletan – 1747-1829. *LE PROGRES MEDICAL – SUPPLEMENT ILLUSTRÉ*. 1929;6(9):71-72.
- Burlibaşa M. *Personalități medicale în Franța sfârșitului de secol XVIII și începutul secolului XX*. București:Matrix Rom;2024.
- Burlibaşa M. *Personalități ale lumii medicale franceze în Perioada Napoleoniană*. București: Matrix Rom;2024.
- Burlibaşa M. *Servicii de Sănătate ale Armatei Franceze în timpul Perioadei Napoleonice*. București: Matrix Rom;2024.
- Riaud X. *Philippe Jean Pelletan (1747-1829), médecin, chevalier de l'Empire ou la folle odyssee du cœur de Louis XVII*. *Histoire de la médecine*. Available from: <https://www.histoire-medecine.fr/napoleon-et-la-medecine-article-Philippe-Jean-Pelletan-medecin-chevalier-de-l-Empire-ou-la-folle-odyssee-du-c%C5%93ur-de-Louis-XVII.php> [Accessed 5th December 2025].
- Wikipedia. *Philippe-Jean Pelletan*. Available from: https://fr.wikipedia.org/wiki/Philippe-Jean_Pelletan [Accessed 5th December 2025].
- Genty M. *Les biographies médicales n° 8 - Pelletan Philippe-Jean (1747-1829)*. Paris: Librairie J.-B. Baillière et fils;1934:1-16.
- Bouchon LA, Grau D. *Philippe Jean Pelletan - Chevalier de l'Empire. Napoléon & Empire*. Available from: https://www.napoleon-empire.org/personnages/pelletan.php#cit_ref16 [Accessed 5th December 2025].
- Bosteels J, Jacquemyn Y, Baron Antoine Dubois and the difficult childbirth of Napoleon I's second wife the Empress Marie Louise on 20 March 1811. *Acta Chir Belg*. 2024; 124(6): 523-531.
- Dunn PM. Jean-Louis Baudelocque (1746-1810) of Paris and L'art des accouchemens. *Arch Dis Child Fetal Neonatal Ed*. 2004;89(4): F370-372.
- Matić S, Vučković D, Glišović-Jovanović I, Korica S, Simić M, Gambiroža K, IlleM, PIERRE-JOSEPH DESAULT, 1744-1795. *Timok Medical Gazette*. 2024;46(3):141-143.
- De Santo NG, Bisaccia C, De Santo LS, Cirillo M, Richet G., Pierre-Joseph Desault (1738-1795)--a forerunner of modern medical teaching. *J Nephrol*. 2003;16(5): 742-753.
- Smeaton WA. *Fourcroy A François De*. encyclopedia.com. Available from: <https://www.encyclopedia.com/science/dictionaries-thesauruses-pictures-and-press-releases/fourcroy-antoine-francois-de> [Accessed 5th December 2025].
- Jacob PL. *Bibliographie et iconographie de tous les ouvrages de Restif de la Bretonne*. Paris:Auguste Fontaine Libraire;1875.
- Houtzager HL. Jean-Louis Baudelocque. *Vesalius*. 2002;8(1):58-59.
- Wijland J. Baudelocque et son maître. *Écriture et genèse d'une pensée scientifique. Philosophia Scientiæ*. 2018;22(1):23-41.
- Science News a Century Ago. *Nature*. 1937;139:559.
- Bumbasirević MZ, Palibrk T, Lesić AR, Durasić LM, Baron Gijom Dipitren, Guillaume Dupuytren (1777-1835). *Acta Chir Iugosl*. 2011;58(3):15-19.
- Ali MJ. Lacrimal History – Part 21: Doyens of Dacryology Series – Baron Guillaume Dupuytren (1777–1835) and His Gold and Silver Lacrimal Cannulas. *Seminars in Ophthalmology*. 2025;40(8):699-708.
- Wikipedia. *Jean-Joseph Sue (1710-1792)*. Available from: [https://fr.wikipedia.org/wiki/Jean-Joseph_Sue_\(1710-1792\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Jean-Joseph_Sue_(1710-1792)) [Accessed 5th December 2025].
- MacNalty A. The Sües: An illustrious family of French surgeons. *British Journal of Surgery*. 1958;45(193):403-413.
- Riaud X. *JEAN JOSEPH SUE FILS (1760 - 1830), MÉDECIN, CHEVALIER DE L'EMPIRE ET PÈRE DU CÉLÈBRE ÉCRIVAIN EUGÈNE SUE (1804 - 1857)*. *Histoire de la médecine*. Available from: <https://www.histoire-medecine.fr/napoleon-et-la-medecine-article-jean-joseph-sue.php> [Accessed 5th December 2025].
- Wikipedia. *Romany A. Painting - Jean-Joseph Sue (1760–1830) and his child.1810*. Available from: [https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Joseph_Sue_\(1760%E2%80%931830\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Joseph_Sue_(1760%E2%80%931830)) [Accessed 5th December 2025].
- Turgeon Y, Whitaker HA, Pierre Jean Georges Cabanis (1757-1808): an early nineteenth century source for the concept of nervous energy in European behavioral neurosciences. *Brain Cogn*. 2000;43(1-3):412-417.
- Henry BR. *Un Grand Tourangeau LE BARON Nicolas HEURTELOUP - Chirurgien en chef des armées de la révolution et de l'empire*. Paris: Edition du Centre medical D`études ed de Recherches;1957.
- Riaud X. *Nicolas Heurteloup (1750-1812), chirurgien en chef de la Grande Armée, successeur de Percy et baron d'Empire*. *Histoire de la médecine*. Available from: <https://www.histoire-medecine.fr/napoleon-et-la-medecine-article-nicolas-heurteloup.php> [Accessed 5th December 2025].
- Bouchon LA, Grau D. *Nicolas Heurteloup, Baron of the Empire. Napoleon & Empire*. Available from: <https://www.napoleon-empire.org/en/personalities/heurteloup.php> [Accessed 5th December 2025].
- Bibliothèque de l'Académie nationale de médecine. Heurtelou, Nicolas (1750-1812)*. Available from: <https://www.biusante.parisdescartes.fr/histmed/image?ANMPx17x1548> [Accessed 5th December 2025].